

Riktlinjer för myndighetsutövning enligt socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade Vård- och omsorgsnämnden

---

Typ av styrdokument: Riktlinje
Beslutande instans: Vård- och omsorgsnämnden
Datum för beslut: ÅÅÅÅ-MM-DD
Diarienummer: 2024.242 VON

Gäller för: vård- och omsorgsförvaltningen
Giltighetstid: tillsvidare
Revideras senast: 2026-12-31
Dokumentansvarig: Avdelningschef myndighet
och kommunal primärvård

Innehåll

1.	Bakgrund	4
1.1.	Syfte	4
1.2.	Användning	4
1.3.	IBIC	5
1.4.	Beslut	5
2.	Bistånd enligt SoL	5
2.1.	Hemtjänst	6
2.2.	Boendestöd	6
2.3.	Korttidsboende	6
2.3.1	Växelvård	7
2.4.	Sysselsättning	7
2.4.1	Dagverksamhet	7
2.5.	Stöd till anhöriga	7
2.6.	Välfärdsteknik	8
2.7.	Särskilda boendeformer	8
2.7.1	Särskilt boende	8
3.	Insatser enligt LSS	8
3.1.	Personkretstillhörighet	9
3.2.	Personlig assistans	9
3.3.	Ledsagarservice	10
3.4.	Kontaktperson	10
3.5.	Avlösarservice i det egna hemmet	10
3.6.	Korttidsvistelse utanför det egna hemmet	11
3.7.	Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år	11
3.8.	Bostad med särskild service för barn och ungdomar	11
3.9.	Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna	11
3.10.	Daglig verksamhet	12

1. Bakgrund

Kommunfullmäktige har fattat beslut om att Vård- och omsorgsnämndens målgrupper från och med 27 mars 2024 är människor över 65 år, personer som ingår i personkretstillhörighet enligt 1 § LSS som kan ansöka om insatser enligt både socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), personer med demens, personer som behöver kommunal primärvård eller hemtjänst samt personer i livets slutskede.

Vård- och omsorgsförvaltningens myndighetsenhet ansvarar bland annat för att, inom nämndens verksamhetsområde, fullgöra kommunens uppdrag enligt socialtjänstlagen, hälso- och sjukvårdslagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, lag om bostadsanpassningsbidrag samt lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om medicinsktekniska produkter.

1.1. Syfte

Syftet med riktlinjerna är att bidra till en rättssäker handläggning och likabehandling i kommunen. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning för myndighetsutövningen både vad gäller rätten till insats såväl som gällande vilka insatser som vanligtvis kan erbjudas den enskilde. Riktlinjerna anger en riktning och en ram och förtydligar lagstiftningen. De medför att medborgare, den enskilde, anhöriga, myndighetsenhet och utförare får en samsyn kring när och varför stöd kan ges samt bidrar till en jämn kvalitet i verksamheten.

1.2. Användning

Riktlinjerna är vägledande och gäller aldrig utan undantag. De beskriver vanligt förekommande behov och innebär inte någon inskränkning i den enskildes rätt att få en individuell prövning av sin ansökan. Ifall sakliga skäl föreligger motiveras detta avsteg från riktlinjerna. Varje bedömning utgår från den enskildes behov men hänsyn ska alltid tas till övriga insatser från samhället och till vad som i det enskilda fallet kan betraktas ingå i skälig levnadsnivå eller goda levnadsvillkor.

Lagar och förordningar är överordnad riktlinjer och myndighetsutövning ska bygga sina beslut på rättspraxis genom att följa domstolars avgöranden. De lagar som främst reglerar verksamheten är Socialtjänstlagen (SoL), Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), Förvaltningslagen (FL), Offentlighets- och Sekretesslagen (OSL) och Kommunallagen (KL). Dessutom kan regler i en rad andra lagar så som Äktenskapsbalken (ÄktB), Föräldrabalken (FB), Hälso- och Sjukvårdslagen (HSL), Socialförsäkringsbalken (SFB) med flera vara relevanta vid myndighetsutövningen.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är även de, utöver lagstiftningen, styrande och vägledande för arbetet. Socialstyrelsens handbok om handläggning och dokumentation inom socialtjänsten bör varje handläggare ha tillgång till. Därutöver regleras verksamheten även genom kommunens övriga riktlinjer och styrdokument.

1.3. IBIC

Myndighetsenheten använder sig av arbetsmodellen Individens behov i centrum (IBIC) för att kartlägga och synliggöra individens behov, både fysiska, psykiska och sociala behov utifrån livsområden och relaterade faktorer. De individuella behoven är alltid styrande, vilket innebär att den enskilde kan beviljas mer eller mindre insatser än vad riktlinjen anger.

1.4. Beslut

Beslutsrätten för ärenden som ingår i myndighetsutövningen fastställs i Vård- och omsorgsnämndens delegationsordning.

2. Bistånd enligt SoL

Grunden för rätten till bistånd enligt Socialtjänstlagen (SoL) formuleras i lagens 4 kap. 1 §. Där framgår det att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Den enskilde har i första hand ett eget ansvar för sitt liv och sina förhållanden i övrigt. Först när den enskilde inte kan tillgodose sitt behov kan insatser ges med stöd av SoL. Vid varje ny ansökan görs en ny prövning av rätten till bistånd.

Huvudinriktningen när det gäller vård och omsorg är att stärka möjligheterna till ett självständigt liv i det ordinära boendet. Detta bör vara utgångspunkten även i de fall där den enskilde har omfattande behov av tillsyn, vård och omsorg.

Det bistånd som beviljas enligt SoL ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå vilket vanligen innebär en lägstanivå vad gäller omfattningen av stödet. En helhetsbedömning måste dock alltid göras utifrån de särskilda omständigheter som finns i varje enskilt fall, vilket innebär att den enskildes individuella behov alltid ska beaktas.

Följande insatser kan medborgare efter ansökan få beslut om från myndighetsenheten.

2.1. Hemtjänst

Insatsen hemtjänst är ett samlingsbegrepp för insatser som syftar till att öka den enskildes möjligheter till ett självständigt liv genom ökad livskvalitet, trygghet i vardagen samt genom att underlätta kvarboende i ordinärt boende.

Inom begreppet hemtjänst ryms både omvårdnadsinsatser samt stöd och hjälp av servicekaraktär. Den praktiska hjälpen av servicekaraktär kan exempelvis bestå av städning, tvätt, inköp, promenader, post- och bankärenden samt matleverans. Omvårdnadsinsatserna ska tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov såsom exempelvis måltidsstöd, hjälp med den personliga hygien, ledsagning, på- och avklädning, förflyttning, insatser för att bryta isolering och för att den enskilde ska känna trygghet och säkerhet i det egna hemmet.

2.2. Boendestöd

Insatsen boendestöd syftar till att upprätthålla och/eller utveckla den enskildes resurser, öka självständigheten, bryta passivitet och isolering samt möjliggöra kvarboende i ordinärt boende. Insatsen syftar även till att stärka den enskildes förmåga att hantera sitt vardagsliv både inom och utanför det egna hemmet.

Stödformen bygger på att insatsen så långt det är möjligt utförs tillsammans med den enskilde och utifrån dennes behov, egna resurser och förmågor. Boendestöd är en social, pedagogisk, motiverande, påminnande och strukturande insats men kan även vid behov innefatta praktiska moment.

Insatsen kan beviljas till vuxna personer som bor i ordinärt boende om de tillhör personkrets enligt LSS eller är över 65 år oavsett personkretstillhörighet.

2.3. Korttidsboende

Insatsen korttidsboende syftar till att tillfälligt tillgodose behov av omvårdnad och trygghet som inte kan ges i ordinärt boende. Stödet kan exempelvis beviljas den som:

- tillfälligt är i behov av mer omfattande omvårdnadsinsatser för att möjliggöra återgång till sitt ordinära boende.
- har ett omfattande omvårdnadsbehov och där handläggaren behöver ytterligare underlag för bedömning av framtida insats.
- inte bedöms kunna vänta i hemmet på verkställighet av beslut om särskilt boende.
- behöver en översyn av hjälpmedel som krävs för att möjliggöra återgång till den ordinarie bostaden.

- har behov av palliativ vård i livets slutskede

2.3.1 Växelvård

Insatsen växelvård syftar till att stödja anhöriga till personer med varaktiga och omfattande omvårdnadsbehov. Genom insatsen kan den som vårdar ges möjlighet till regelbunden eller tillfällig sammanhängande återhämtning och vila.

För att beviljas växelvård ska den enskilde ha ett omfattande omvårdnadsbehov och inte kunna lämnas ensam.

2.4. Syssetsättning

2.4.1 Dagverksamhet

Insatsen dagverksamhet syftar till att ge den enskilde med demenssjukdom möjlighet till social samvaro, kognitiv stimulans, struktur och innehåll i dagen samt meningsfulla aktiviteter. Insatsen syftar även till att bryta isolering och öka möjligheterna till kvarboende i ordinärt boende, samtidigt som anhöriga erbjuds en tillfällig avlösning.

2.5. Stöd till anhöriga

Insatser med syfte att stödja anhöriga ska underlätta för de personer som stödjer eller vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller har en funktionsnedsättning. Syftet är att anhöriga får en bättre livssituation samtidigt som risken för ohälsa minskas. Anhörigstödet är en förebyggande verksamhet som genom personliga lösningar ska medverka till ökad livskvalitet för både den som vårdar (*anhörig*) och den som vårdas (*den enskilde*).

Den enskilde kan beviljas en rad olika insatser som utgör stöd genom avlastning/avlösning för den anhöriga.

Det kan handla om;

- hemtjänst – exempelvis avlösning i hemmet,
- boendestöd,
- korttidsboende/växelvård. Korttidsboende ska kunna beviljas och genomföras med kort varsel så att även akuta behov av avlastning kan tillgodoses.

2.6. Välfärdsteknik

Välfärdsteknik definieras som digital teknik vilken syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet för en person som har eller löper förhöjd risk att få

en funktionsnedsättning. Valfärdsteknik kan användas av den enskilde själv, av närstående eller av personal.

2.7. Särskilda boendeformer

2.7.1 Särskilt boende

Insatsen särskilt boende syftar till att ge den enskilde tillgång till den dagliga och omfattande hjälp de behöver utifrån att personal finns nära att tillgå dygnet runt. Insatsen avser dem med varaktiga och så omfattande behov av tillsyn, vård och omsorg att behoven inte längre bedöms skäliga att tillgodose i det ordinära boendet.

3. Insatser enligt LSS

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) syftar till att stärka rätten till vissa angivna insatser jämfört med vad de har rätt till enligt andra lagar, exempelvis socialtjänstlagen. Bärande principer i LSS är självbestämmande, integritet, inflytande, tillgänglighet, delaktighet, helhetssyn, och kontinuitet.

Lagen grundar sig i alla människors lika värde och lagen anger att verksamhet som bedrivs i enlighet med LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de som omfattas av lagen. Lagen syftar till att kompensera för de livslånga behov omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar kan föra med sig så att skillnad i levnadsvillkoren för människor med eller utan funktionsnedsättning minskar. Målsättningen är att även en människa med funktionsnedsättningar ska kunna leva som andra i jämförbar ålder och levnadssituation, dvs ges goda levnadsvillkor.

Rätt till någon av de i lagen angivna insatserna har den som omfattas av lagens personkrets och bedöms ha behov av det stöd sökt insats syftar till ifall behovet faktiskt inte tillgodoses på annat sätt. Insatsen syftar till att personen ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. Vidare anger lagen att beviljade insatser ska vara varaktiga och samordnade, att de ska anpassas till mottagarens individuella behov och utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

Om en person tillhör lagens personkrets bör prövning göras enligt LSS om det gäller en insats som regleras i lagen. Det eftersom detta i allmänhet får antas vara till fördel för den enskilde då insatsen ska tillförsäkra personen goda levnadsvillkor till skillnad från skälig levnadsnivå. Om den enskilde inte vill begära insats enligt LSS utan föredrar SoL, alternativt söker insats enligt såväl LSS som SoL, så föreligger inga hinder för detta. Vilken lag som ska användas är något som den enskilde ska få bestämma själv. Av 4 § framgår att LSS inte innebär någon inskränkning i de rättigheter den enskilde kan ha enligt SoL eller andra lagar utan är avsedd att vara ett komplement till andra lagar.

Vidare gäller att personer som till följd av sin funktionsnedsättning har bekymmer med sin livsföring, men inte tillhör personkrets enligt LSS, har rätt att av kommunen få sina behov av stöd prövade enligt SoL.

3.1. Personkretstillhörighet

Endast den som omfattas av någon av LSS tre personkretsar kan beviljas insats enligt lagen. Personkretsbedömningen är därför en avgörande del av varje utredning. Bedömningen kan inte göras fristående utan aktualiseras bara då en begäran om insats enligt LSS görs.

För att kunna avgöra om en person omfattas av någon av grupperna i LSS personkrets ska bedömningen bland annat grundas på medicinska underlag som bekräftar personens funktionsnedsättning och beskriver vilka konsekvenser den medför i vardagen för den enskilde och för dennes livsföring i övrigt.

LSS omfattar personer med

1. utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
2. betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
3. andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Om personkretstillhörighet har bekräftats är det följande 9 insatser enligt LSS som medborgare kan få beslut om från Myndighetsenheten.

3.2. Personlig assistans

Insatsen personlig assistans kan beviljas personer som har hjälpbehov på grund av stora och varaktiga funktionshinder. Insatsen innebär att den enskilde får ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer. För att kunna beviljas personlig assistans krävs att den enskilde har ett återkommande behov av hjälp med de i lagen angivna grundläggande behoven. Behovet av hjälp ska också vara av viss omfattning och karaktär för att berättiga till insatsen.

Insatsen personlig assistans syftar till att den enskilde ges ökad egenmakt över sitt liv genom att stärka den enskildes möjlighet att leva ett självständigt och oberoende liv. Tanken är att allt stöd den enskilde behöver i vardagen ska tillgodoses genom insatsen. Det inkluderar att möjliggöra för den enskilde att som andra i samhället kunna studera, delta i fritidsaktiviteter, få möjlighet att bo i eget boende med mera.

Insatsen kan inte beviljas eller utökas efter 66 års ålder. Från och med 2026-01-01 får beslut om personlig assistans dock inte utökas efter det att den insatsberättigade har uppnått riktåldern för pension. *Lag (2022:881)*.

3.3. Ledsagarservice

Insatsen ledsagarservice syftar till att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och bryta den isolering som ofta blir följden av en omfattande funktionsnedsättning. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet och ska ge möjlighet för den enskilde att delta i samhällslivet. Insatsen avser främst enklare aktiviteter. Insatsen utformas efter individuella behov och varierar utifrån den enskildes intressen och aktiviteter.

3.4. Kontaktperson

Insatsen kontaktperson syftar till att bryta den enskildes sociala isolering genom samvaro och hjälp till fritidsverksamhet. Stödet ska vara ett icke professionellt stöd av en medmänniska som har ett stort engagemang och intresse för andra människor. Insatsen kan komplettera anhörigkontakten. För personer som bor i bostad med särskild service ska behovet tillgodoses genom boendeformen.

3.5. Avlösarservice i det egna hemmet

Insatsen avlösarservice i det egna hemmet syftar till att avlasta den som vanligen har omvårdnadsansvaret för den enskilde. Genom insatsen får anhörig/närstående exempelvis möjlighet till återhämtning eller att kunna utföra egna aktiviteter utanför hemmet. Föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan också behöva insatsen för att ges tid till att ägna sig åt familjens övriga barn.

Insatsen innebär att personal i den enskilde hem eller omedelbara närområde tillfälligt övertar omvårdnaden om den enskilde från anhörig eller andra närstående vilka vanligen har omvårdnadsansvaret. Insatsen kan inte användas för att möjliggöra förvärvsarbete/studier och ersätter inte ordinarie barnomsorg.

3.6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Insatsen korttidsvistelse utanför det egna hemmet syftar till att den enskilde ska få miljöombyte, rekreation och möjlighet till personlig utveckling. För anhöriga syftar insatsen till avlösning i omvårdnadsarbetet och utrymme för återhämtning. Föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan också behöva insatsen för att ges tid till att ägna sig åt familjens övriga barn. Insatsen innebär att den enskilde under kortare eller längre tid vistas i ett korttidshem, hos en stödfamilj, eller deltar i lägerverksamhet.

3.7. Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

Rätten till skolbarnsomsorg för alla barn som går i skolan gäller vårterminen ut, till och med juni månad, samma år som barnet fyller 13 år oavsett årskurs. Ungdomar med funktionsnedsättning som bor i ordinärt boende kan dock behöva en trygg situation och en meningsfull sysselsättning före och/eller efter skoldagen samt under skollov och ferier även efter att skolbarnomsorgen upphört.

3.8. Bostad med särskild service för barn och ungdomar

Ett av socialtjänstens främsta mål är att skapa förutsättningar för att barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska kunna växa upp i sina föräldrahem. Boende i familjehem eller bostad med särskild service kan komma ifråga för barn som utifrån varaktiga funktionsnedsättningar har speciella behov av stöd samt först om barnet, trots stödinsatser i hemmet, inte kan bo kvar i föräldrahemmet. Boendet ska vara utformat så att det ger barnet/ungdomen goda möjligheter till en god kontakt med sina föräldrar, syskon och andra närstående och vara ett komplement till boendet i föräldrahemmet.

Boende utanför föräldrahemmet kan även uppkomma för barn som till följd av barnets/ungdomens funktionsnedsättning har behov av skolgång på annan ort, s.k. boende på skolinternat.

Insatsen kan inte ges för att ge skydd åt ett barn eller kompensera för bristande föräldraförmåga.

3.9. Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

Insatsen bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna kan beviljas personer som har varaktiga funktionsnedsättningar och därav så pass omfattande omvårdnads- och tillsynsbehov att de trots stöd inte längre klarar att bo i ordinärt boende med insatser.

Insatsen ger den enskilde ett boende tillsammans med det kontinuerliga personalstödet. Formerna för bostad med särskild service är servicebostad och gruppboende. I båda formerna ingår det stöd den enskilde behöver för att genomföra dagliga aktiviteter såväl i som kring bostaden, dvs omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter som en del av insatsen.

Formen annan särskilt anpassad bostad avser istället en anvisad bostad som har anpassats för personer med funktionsnedsättningar med det ingår inget personalstöd i denna boendeform.

3.10. Daglig verksamhet

Insatsen daglig verksamhet syftar till att ge personer, som är i yrkesverksam ålder, saknar arbete och inte studerar, en meningsfull sysselsättning utanför sitt hem för att därigenom öka möjligheterna att leva som andra och delta i samhällslivet. Insatsen ska medverka till att utveckla den enskildes förmåga och kan ha inslag av rehabiliterande karaktär.

Eftersom insatsen avser personer i yrkesverksam ålder följer rätten till insatsen svensk rätt avseende pensionsålder.